

שאלה ראשונה – חו"ד

תחילה יש לבדוק האם האגודה מוסמכת בכלל לחייב את משפחת לוי בתשלומים כלשהם ומכאן.

1. לא ברור מהעובדות שהובאו האם משפחת לוי חתמה על תקנון האגודה – נתון כי משפחת לוי חתמה על הסכם עם הקיבוץ (להלן: ההסכם עם הקיבוץ) והתקבלה לחברות באגודה השיתופית (להלן: האגודה), אך לא ברור אם משפחת לוי חתמה על תקנון האגודה. גם אם לא חתמה משפחת לוי על התקנון, הדבר אינו מעלה ואינו מוריד, לאור סעי' 2 א' לתקנות¹ הקובע כי "נהג אדם ונהגו בו כחבר האגודה במשך תקופה סבירה לפי נסיבות העניין, בין לפני תחילתה של תקנה זו ובין לאחריה, יראו אותו כחבר באגודה, אף אם לא נתקיימו בו הוראות תקנות משנה (א) ו-(ב) לתקנה 2". בענייננו התקשרה משפחת לוי עם הקיבוץ ועם האגודה בשנת 2010 והפסיקה את התשלומים לאגודה רק ב- 2017. דהיינו כ- 7 שנים נהגה ונהגו במשפחת לוי כחברים באגודה ונראה כי מדובר בזמן סביר, ועל כן אפילו לא חתמה משפחת לוי על התקנון, היא מחויבת על פיו.

2. סמכותה של האגודה לגבות כספים מחברי האגודה – הוצג רק חלק מהתקנון המפרט את סמכויות האגודה, ובחלק שהוצג אין הוראה המסמיכה את האגודה לגבות תשלום מחברי האגודה. בעניין כפר פינס² קבע השופט מלץ כי מעצם מהותו קובע תקנון האגודה רק מטרות כלליות. אין צורך שהתקנון יכול הרשאה להסמכה ספציפית ומפורטת לכל פעולה של האגודה, ולכן העדר הרשאה ספציפית אינה מלמדת דבר.³ השאלה הנשאלת היא האם גם לצורך גביית כספים מחברי האגודה די בהרשאה כללית, או שמא לעניין חיוב בתשלום כספים יש צורך בהרשאה ספציפית. בפרשת כפר פינס נקבע כי אם עפ"י התקנון אחת מהמטרות הכלליות של האגודה, היא לארגן ולנהל בתחום הישוב שירותים ופעולות שונות (בדומה לסעי' 2-3 לתקנון אגודת מתיישבי מוכשרים) הרי ברור כי לצורך ביצוע אותם שירותים ופעולות מתקשרת האגודה עם ספקים ובעלי מקצוע שונים ו"אך מובן מאליו הוא, וכמנהגן של אגודות כאלה, שלצורך זה גובה האגודה את התמורה מהחברים ומשלמת באופן מרוכז"⁴ לספקים ולנותני השירותים, ומכאן שאפילו אין בתקנון בענייננו הסמכה ספציפית לגבות תשלומים מחברי האגודה, הרי הסמכה זו משתמעת מההסמכה הכללית של האגודה בתקנון לספק שירותים שונים לחברי האגודה.

3. השירותים בגינם רשאית האגודה לגבות כספים מחבריה – עוד יש לבדוק האם אכן רשאית האגודה לספק לחבריה שירותים מוניציפליים וכן שירותים ציבוריים אחרים, כקבוע בסעי' 2 לתקנון. לכאורה התשלום שנאלצים חברי האגודה לשלם בגין שירותים מוניציפליים הוא בבחינת מס, ומס ניתן להטיל רק מכח מקור חוקי, ולא מכח מקור הסכמי כמו התקנון (שכן התקנון הוא

¹ תקנות האגודות השיתופיות (חברות), תשל"ג-1973 פורסמו ק"ת תשל"ג מ' 2977 מיום 1.3.1973 עמ' 872.

² ע"א 788/87 דוד לוי נ' כפר פינס מושב עובדים של הפועל המזרחי להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ, מד(2) 052 (1990).

³ שם, סעי' 4 לפסה"ד.

⁴ שם, שם.

הסכם בין האגודה לבין החברים ובין החברים לבין עצמם). יחד עם זאת, בעניין ניר יפה⁵ נקבע כי אומנם תקנון של אגודה שיתופית איננו בבחינת מקור סטטוטורי לגביית מסים, אך הדבר אינו שולל את האפשרות שהאגודה תגבה תשלומים עבור שירותים הניתנים על ידה לחבריה, והחורגים מהשירותים המוניציפאליים.⁶ השאלה אם האגודה מוסמכת לגבות תשלום מסוים מתבררת ממהות התשלום שגובה האגודה ולא מהשם שניתן לתשלום. לכן אפילו אם לשון סעי' 2 בתקנון קובעת בניגוד לדין, כי האגודה רשאית לגבות מסים מוניציפליים, הרי כל עוד התשלומים שגובה האגודה נועדו לממן שירותים המהווים תוספת על השירותים המוניציפאליים, לשון התקנון אינה גורעת מהסמכות לגבות תשלומים אלה.⁷ ההלכה בדבר סמכותה של האגודה לספק שירותים נוספים לשירותים שמספק הוועד המקומי אושרה ע"י ביהמ"ש העליון בפרשת משעלי.⁸ דרך מוצעת לברור השאלה האם מדובר במס מוניציפלי או בשירותים המהווים תוספת לשירותים המוניציפליים ניתן לבצע באמצעות השוואה בין תקציב הוועד המקומי, שלו הסמכות החוקית לגבות מיסים מוניציפליים, לבין תקציב האגודה הקהילתית, על מנת לבדוק שאין חפיפה בשירותים הניתנים או התשלומים שנגבים בגינם, כפי שערך בימ"ש קמא בפרשת משעלי. לכן כבר בשלב זה, ובכפוף לכך שאין כפילות בין חיובי האגודה לחיובים המוניציפליים, **ניתן לדחות את טענת משפחת לוי כי השירותים שמספקת האגודה הם שירותים שמסופקים בחוסר סמכות בהיותם אמורים להיות מסופקים על ידי הרשות המוניציפאלית.**

לאחר שבררנו כי לאגודה סמכות לגבות תשלומים ממשפחת לוי, אדון ביתר בטענות הצדדים

טענות הצדדים

4. משפחת לוי טוענת כי לאגודה אין סמכות לחייבה בתשלומים בשל זכותם שלא-להתאגד. לעומתם טוענת האגודה כי משפחת לוי אינה יכולה לפרוש כלל מחברות באגודה. טענות משפחת לוי הן ערובות בין שתי סוגיות שונות: הסוגייה האחת האם ניתן לכפות על אדם להיות חבר באגודה. באם התשובה לשאלה הראשונה היא שלילית, יש לברר את הסוגייה השנייה: האם ניתן לחייב במיסי האגודה את מי שאינו חבר בה. ביחס למחלוקת בשאלה האם יכולה משפחת לוי לפרוש מהחברות באגודה, הדין עם משפחת לוי. אומנם בסעי' 3 להסכם עם הקיבוץ התחייבה משפחת לוי "שלא לעשות כל מעשה ו/או לגרום במחדל להפסקת חברותם באגודה הקהילתית..." התחייבות שמשמעותה המעשית היא אי פרישה מהחברות באגודה, אך עפ"י ההלכה הפסוקה הוראה כנ"ל המחייבת אדם להיות חבר באגודה אינה הוראה חוקית. הזכות להתאגדות, הכוללת את הזכות לחופש מההתאגדות, היא זכות יסוד בסיסית. כפיית אדם להתאגד באגודה שיתופית קהילתית מוניציפאלית או מניעתו מלהביא לסיום חברותו באגודה כזו, בה התאגד קודם לכן, "מהווה פגיעה בזכות יסוד זו, דבר שאין לו מקום בשיטת המשפט שלנו, וכל סעיף בתקנון אגודה

⁵ רע"א 6499/12 גולן גבאי נ' ניר יפה-מושב עובדים להתיישבות חקלאית (פורסם בנבו, 19.02.2013)

⁶ שם סעי' 4 לפסה"ד

⁷ שם, שם

⁸ ע"א 2853/16 עו"ד גולן משעלי נ' מתיישבי שריד אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ פ"ס' 21 לפסה"ד (פורסם בנבו, 02.11.2017). להלן: פרשת משעלי